

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Синюри-Ростун Надії Романівни:
«Територіальна організація дошкільної та шкільної освіти регіону в умовах сучасних реформ», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Успішний розвиток країни в умовах глобалізації та функціонування економіки знань потребує всебічно розвинених, здатних до критичного мислення цілісних особистостей, патріотів з активною позицією, інноваторів, здатних змінювати навколишній світ та вчитися впродовж життя. Основне завдання щодо формування відповідних особистісних якостей лягає на початкові освітні рівні. Важливого значення набуває середня освіта – центральна ланка в освітній системі будь-якої країни та основа для успішного здобуття освіти наступних рівнів й самоосвіти протягом усього життя. Рівень розвитку середньої освіти в Україні за останнє десятиліття суттєво знизився, що було зумовлено низкою взаємопов'язаних чинників, та водночас, негативно відобразився на загальному освітньому рівні населення. Назріла необхідність реформи освіти, реалізація якої стала можливою із оновленням освітнього законодавства.

Враховуючи вище викладене та підкреслюючи вагомість теми дисертації Синюри-Ростун Н.Р. на тему «Територіальна організація дошкільної та шкільної освіти регіону в умовах сучасних реформ» за умов децентралізації управління та необхідності реформування сфери освіти держави, орієнтуючись на зміст дисертації, положення її наукової новизни, можна впевнено констатувати актуальність обраного автором напряму досліджень. Посилення конкурентоспроможності національної економіки неможливо досягти без формування освічених людських ресурсів у регіоні. Дослідження науковців у різних країнах світу довели, що формування та розвиток освітнього потенціалу слід розпочинати якомога раніше (на рівнях до початкової та початкової освіти), з огляду на це, дисертаційна робота Синюри-Ростун Надії Романівни є актуальною та заслуговує на пильну увагу експертів у галузях освіти, економіки, державного управління.

Дисертаційне дослідження Синюри-Ростун Надії Романівни має високе теоретико-методологічне та прикладне значення для вітчизняної науки і практики. Воно є складовою частиною науково-дослідної роботи ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», зокрема тем: «Просторовий вимір територіально-структурних процесів у регіоні» (номер державної реєстрації ДР № 0108U010367), «Оцінка сучасного стану та систематизація проблем соціально-економічного розвитку малих міст регіону» (на прикладі Карпатського регіону) (ДР №0111U000709), «Оцінка перспектив розвитку метрополійних функцій обласних центрів Західного регіону України»

(ДР № III-06-13), «Форми просторової організації бізнесу та механізми її регулювання» (номер державної реєстрації 0116U004034).

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Синюри-Ростун Н.Р. є достатньо обґрунтованими, що підтверджується як коректно визначеною метою, так і структурно упорядкованою постановкою наукових та прикладних завдань дослідження. Достовірність підтверджується комплексністю застосованих методичних прийомів, значною інформаційною базою, глибиною дослідження проблем територіальної організації.

Аналіз основних положень дисертації дозволяє зробити висновок про те, що поставлену дисертантом мету досягнуто. Зміст дисертаційної роботи відповідає завданням дослідження та відображує його логіку. Представлені наукові положення, висновки і рекомендації підкріплені використанням значної кількості наукових джерел, статистичної інформації, нормативно-правової документації, зарубіжних джерел тощо.

Отримані наукові результати, висновки та рекомендації ґрунтуються на критичному аналізі та узагальненні значного обсягу публікацій, інтернет-ресурсів та статистичної інформації. Висновки дисертанта аргументовані та відповідають соціально-економічним особливостям, пов'язаним з сучасними реформаторськими процесами в сфері освіти України.

Методологія дослідження базується на положеннях сучасної економічної теорії, концепції людського та збалансованого розвитку, що, на наш погляд, дало змогу обґрунтувати отримані наукові результати, порівняти їх з існуючими. Для вирішення поставлених у дисертації завдань автором застосовувались загально- та конкретно наукові методи аналізу, зокрема, такі, як: просторового аналізу, узагальнення порівняння, економіко-статистичного аналізу, порівняльного аналізу, графічний та картографічний інші.

Суттєвим є те, що у роботі визначено сутність, зміст та структуру поняття «територіальна організація дошкільної та шкільної освіти».

Вивчаючи закономірності та чинники розвитку територіальної організації дошкільної та шкільної освіти, автор дисертації доказово встановив основні тенденції розвитку процесів у територіальній організації дошкільної та шкільної освіти.

Слід окремо відмітити вмале використання інструментарію картографічного моделювання для зображення особливостей розвитку та тенденцій у територіальній організації дошкільної та шкільної освіти регіону.

Загальний системний підхід, дав можливість обґрунтувати пріоритети концептуального розвитку територіальної організації дошкільної та шкільної освіти на основі забезпечення рівного доступу до послуг освіти.

Показовим є те, що своє дослідження автор побудував на широкій інформаційній базі, побудовану на співставленні різнорідних складових, що, зокрема, включають законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України,

Кабінету Міністрів України, нормативні документи Міністерства освіти та науки України, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених; статистичні матеріали Державної служби статистики України та зарубіжних країн, інтернет-ресурси, аналітичні розрахунки автора, виконані у процесі проведення дослідження.

Таким чином, обґрунтованість та достовірність отриманих результатів роботи обумовлюється коректним використанням системного підходу, що дозволив розкрити особливості функціонування територіальної організації дошкільної та шкільної освіти як цілісної, неоднорідної системи та показати її взаємодію із зовнішнім середовищем.

3. Наукова новизна та достовірність одержаних результатів

До найбільш вагомих наукових результатів дисертаційної роботи слід, у першу чергу, віднести постановку та загострення проблеми із якістю та доступністю освіти, особливо на її початкових етапах.

Для України ця проблема стала особливо гострою і пріоритетною саме з позицій удосконалення функціонування сфери освіти, обумовленої реформами децентралізації системи управління та системи освіти.

У цьому напрямі можна погодитися із заявленими в дисертації позиціями наукової новизни. В роботі сформовані концептуальні підходи до розвитку системи територіальної організації дошкільної та шкільної освіти (с. 210 - 221), при розробці концептуальних основ розвитку ТО ДШО враховано два основні підходи (стягування та дифузний) (с. 220 - 221). При розробці концептуального підходу враховано демографічні та соціально-економічні особливості розвитку території (с. 207 - 210), запропоновано авторське бачення територіальної структури ТО ДШО регіону (с. 209), що дозволило виділити території із різним попитом на освітні послуги та інтенсивністю процесів у ТО ДШО.

Слід також відмітити методичний підхід до оцінки етапності у формуванні мережі опорних закладів освіти, який є логічним та послідовним особливо зважаючи на критичний стан дорожньої інфраструктури у державі. Згідно запропонованого методичного підходу автором пропонується розділити процес формування опорних шкіл на два основні етапи – підготовчий та основний (с. 222-223) із застосуванням певного алгоритму (с. 224), що дозволить більш ґрунтовно підійти до підготовки та формування опорних закладів, підготувати та модернізувати інфраструктурне забезпечення та знизити рівень нерозуміння та несприйняття у суспільстві щодо необхідності скорочення малокомплектних закладів освіти.

Цікавими є пропозиції автора, щодо стимулювання розвитку соціогетеротопічних утворень як інноваційного напрямку розвитку сфери освіти у напрямі розширення можливостей для отримання дошкільної та позашкільної освіти. У роботі розвинуто трактування поняття соціогетеротопія (с. 53), досліджено кількісну сторону розвитку процесу (с. 198, Додаток Д табл.1.), показано напрями його практичного використання

для розвитку соціально-економічної системи та сфери освіти регіону(с. 238 - 239).

Розвинуто теоретичні основи поняття «територіальна організація дошкільної та шкільної освіти», яке автором трактується як стан, процес та наслідок, що дозволило виокремити особливості функціонування та структуру ТО ДШО на сучасному етапі розвитку соціально-економічної системи (с. 33 - 35) та запропонувати в подальшому адекватні шляхи її удосконалення.

Актуальними є пропозиції автора щодо удосконалення системи управління закладами освіти в умовах децентралізації (с. 228 – 229, с. 239), що дозволить зменшити соціальну поляризацію регіону, залучити додаткові джерела фінансування у розвиток сфери освіти, стимулювати розвиток педагогічного персоналу.

Автором окреслено законодавчі неточності (с. 191 – 194) та запропонована система заходів, що спрямована на удосконалення нормативно-правового забезпечення (с. 231-235), розширення можливостей щодо здобуття профільного навчання шляхом розвитку технологічних інновацій (с. 242 - 243). Запропонована система заходів дозволить розширити доступ до освітніх послуг для мешканців регіону із мінімізацією бюджетних затрат.

Достовірність наукових результатів, положень, висновків і пропозицій дисертаційної роботи ґрунтується на критичному аналізі існуючого теоретико-методологічного базису у сфері економіки знань; аналітичному узагальненні великого обсягу емпіричного матеріалу.

4. Теоретична цінність та практичне значення наукових результатів

Теоретичні і методичні положення, запропоновані в дисертації Синюри-Ростун Н.Р., щодо розвитку територіальної організації дошкільної та шкільної освіти в умовах сучасних реформ, сприяють процесу удосконалення регіональної соціально-економічної політики.

Значимість роботи підкреслюється також тим, що отримані результати реалізовані, у достатній кількості, в системі управління на регіональному рівні. Про достовірність наукових положень свідчить їх практичне використання в діяльності: Головного управління освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації (довідка №3-11/2135 від 8.09.2010р.); Департаменту економічного розвитку і торгівлі Чернівецької обласної державної адміністрації (довідка №01/140 від 25.09.2012 р.); Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (Вх. лист від 08.07.2016 р. № 358); Інституту Архітектури Національного університету «Львівська Політехніка» (Вх. лист від 14.11.2016 р. № 253).

Запропоновані у дисертації рекомендації можуть бути використані у практичній діяльності, зокрема при вдосконаленні системи управління сферою освіти, удосконаленні її нормативно-правового забезпечення тощо.

Положення та висновки дисертаційного дослідження досить широко

представлені науковій спільноті у процесі обговорення на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях: IV Міжнародна науково-практична конференція «Управління в освіті» (м. Львів, 23 – 24 квітня 2009 р.); VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Особливості інтеграції України в світовий економічний та політико-правовий простір (м. Маріуполь, 10 грудня 2010 р.); V Міжнародна науково-практична конференція «Управління в освіті» (м. Львів, 14-16 квітня 2011 р.); VI Міжнародна науково-практична конференція: «Управління в освіті» (м. Львів, 18-19 квітня 2013 р.); Міжнародна конференція «Здобутки науки у 2014 році» (м. Київ, 27 грудня 2014 р.); III Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості» (м. Львів, 14–16 травня 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи» (м. Львів, 17–18 квітня 2015 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція “Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки” (Львів, 18–19 травня 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Фінансова спроможність об’єднаних територіальних громад: очікування та реалії» (Рівне-Луцьк, 29-30 листопада 2017 р.).

Викладене дає підстави для позитивного висновку щодо наукового рівня та достовірності теоретичних положень та актуальності прикладних рекомендацій дисертаційного дослідження, які винесено на захист.

5. Оцінка змісту дисертації та її оформлення

Дисертаційна робота Синюри-Ростун Н.Р. складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі компактно розкрито актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету і завдання, охарактеризовано наукову новизну та практичну цінність отриманих наукових результатів.

У першому розділі “Теоретико-методологічні основи дослідження територіальної організації дошкільної і шкільної освіти регіону” на основі аналізу наукових джерел запропоновано власне розуміння поняття «територіальна організація дошкільної та шкільної освіти» (с. 33-34), виокремлено (с. 54, с. 68-69) та детально розглянуто чинники формування та розвитку територіальної організації, здійснено огляд зарубіжних тематичних джерел та виокремлено особливості функціонування територіальної організації у інших країнах (с. 71-72).

У другому розділі «Аналіз територіальної організації дошкільної і шкільної освіти у Львівській області» здійснено детальний аналіз матеріально-технічного забезпечення закладів освіти регіону (с. 111 - 117) та можливості впровадження профільного навчання (с. 118 - 126), особливості кадрового забезпечення (кількісні та якісні характеристики) (с. 135 - 149), виокремлено проблеми формування та трансформування мережі закладів освіти регіону (с. 152 - 170).

У третьому розділі «Напрями удосконалення територіальної організації дошкільної і шкільної освіти регіону в умовах сучасних реформ» проведено огляд законодавчого забезпечення розвитку територіальної організації (с. 187 - 204), запропоновано концептуальне бачення розвитку елементів мережі шкільної та дошкільної освіти, сформульовано напрями удосконалення територіальної організації системи на перспективу (с. 210 - 220), запропоновано заходи для удосконалення функціонування елементів територіальної організації (с. 226 - 243).

Висновки до розділів та загальні висновки повною мірою підсумовують найбільш вагомі результати проведеного дослідження.

В цілому дисертація є логічно побудованою, завершеною роботою, в якій обґрунтовано теоретично-методологічні засади, а також розроблено практичні рекомендації, спрямовані на розвиток територіальної організації дошкільної та шкільної освіти в умовах сучасних реформ.

Викладені в авторефераті матеріали достатньо повно відображають зміст дисертації та її висновки. Автореферат розкриває найважливіші результати, отримані здобувачем у процесі досліджень, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи щодо можливостей впровадження практичних результатів та висновків.

6. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження в опублікованих працях і авторефераті.

За результатами досліджень опубліковано 32 наукові праці (у тому числі 23 одноосібні), з яких: 10 статей – у вітчизняних наукових фахових виданнях, в тому числі 2 у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття – в науковому періодичному виданні інших держав, 17 публікацій в інших виданнях та матеріалах конференцій, які відображають основний зміст дисертації, загальним обсягом 10,0 д.а. з яких особисто автору належать 9 д.а.

Усі публікації відображають основні положення дослідження, які винесено на захист та розкривають зміст дисертаційної роботи. У дослідженні використано лише ті ідеї та положення, що були результатами особистих напрацювань автора.

7. Оцінка ідентичності змісту автореферату та основних положень дисертації.

В авторефераті знайшли своє відображення основні положення дисертаційної роботи та найважливіші її результати. Висновки дослідження та рекомендації відповідають поставленим задачам.

Зміст і назви опублікованих наукових праць висвітлюють одержані наукові результати, підтверджують право Синюри-Ростун Надії Романівни на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка.

Аналіз змісту дисертації й автореферату Синюри-Ростун Надії

Романівни дозволяє зробити висновок, що робота на тему «Територіальна організація дошкільної та шкільної освіти регіону в умовах сучасних реформ», представлений автореферат написані відповідно до встановлених вимог. Автореферат Синюри-Ростун Надії Романівни повністю відображає зміст та ідеї дисертаційної роботи згідно встановлених обсягів.

Таким чином, можемо зробити висновок, що наукові положення, висновки, рекомендації, що відображені в авторефераті Синюри-Ростун Надії Романівни, розкриті та обґрунтовані в дисертаційній роботі на належному рівні.

В авторефераті знайшли своє відображення основні положення дисертаційної роботи та важливі її результати. Висновки дослідження та рекомендації відповідають поставленим задачам.

Зміст і назви опублікованих наукових праць висвітлюють одержані наукові результати, підтверджують право Синюри-Ростун Надії Романівни на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка.

Аналіз змісту дисертації й автореферату Синюри-Ростун Надії Романівни дозволяє зробити висновок, що робота на тему «Територіальна організація дошкільної та шкільної освіти регіону в умовах сучасних реформ», представлений автореферат написані відповідно до встановлених вимог. Автореферат Синюри-Ростун Надії Романівни повністю відображає зміст та ідеї дисертаційної роботи згідно встановлених обсягів.

Таким чином, можемо зробити висновок, що наукові положення, висновки, рекомендації, що відображені в авторефераті Синюри-Ростун Надії Романівни, розкриті та обґрунтовані в дисертаційній роботі на належному рівні.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи

Відзначаючи теоретичну і практичну значимість наукового дослідження Синюри-Ростун Н.Р., необхідно разом з тим звернути увагу на деякі положення дисертаційної роботи, які, потребують подальшого обґрунтування або є дискусійними. Серед них:

1. У § 1.2. автором значну увагу приділено розкриттю демографічних особливостей розвитку території як одного з ключових факторів територіальної організації освіти, однак на нашу думку, доцільніше було б представити ці тенденції наочно, у формі графічних матеріалів.

2. У § 2.2. не цілком зрозумілий механізм підвищення якості сільської освіти, зокрема підвищення якості підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, які у своїй більшості не володіють новітніми методиками викладання та не мають ресурсів для постійного самонавчання та самовдосконалення.

3. Погоджуємося з думкою автора про необхідність підвищення якості рівня матеріально-технічного забезпечення закладів, довозення школярів, однак вважаємо за необхідне узгодити та синхронізувати

пропозиції автора щодо розвитку дорожньої інфраструктури з існуючими програмами розвитку інфраструктури населених пунктів. Належний стан доріг та придорожньої інфраструктури, що може слугувати джерелом мультиплікативних ефектів розвитку новостворених та існуючих ОТГ.

4. У роботі автор пропонує запровадити принцип «гроші ходять за дитиною» як основний при фінансуванні закладів освіти. Однак чи не втрачає така пропозиція актуальність з огляду на введення територіальної прив'язки за місцем проживання до закладів освіти, що значно знижує можливості освітньої мобільності учнів, частково нівелює конкуренцію за учнів між школами.

5. У § 3.3. автором запропоновано формувати освітній ваучер на основі «розрахунку реальних витрат на навчання одного учня враховуючи комбінований принцип фінансування закладів освіти, із чітким розподілом частки обов'язкового фінансування по вертикалі: з державного бюджету (державна субвенція), регіонального та місцевого бюджетів» однак до кінця не зрозуміло як його практично зреалізувати та яким чином такий перерозподіл фінансування вплине на розвиток територіальної організації дошкільної та шкільної освіти.

6. У аналітичній частині роботи автор велику увагу приділяє дослідженню матеріально-технічного забезпечення мережі закладів освіти регіону, однак було б цікаво також побачити стан матеріального забезпечення опорних закладів освіти створених у регіоні.

Висловлені зауваження носять дискусійний характер. Окремі з них можуть бути побажаннями для наступних досліджень та не зменшують загальної високої оцінки даного дисертаційного дослідження, однак потребують пояснення.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Синюри-Ростун Надії Романівни на тему «Територіальна організація дошкільної та шкільної освіти регіону в умовах сучасних реформ», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка, є актуальним, завершеним, цілісним науковим дослідженням. Основні результати дослідження обґрунтовані, достовірні та характеризуються науковою новизною. В цілому дисертація слугує вирішенню наукової задачі, пов'язаної з формуванням теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо формування економіки знань в аграрній сфері, удосконалення територіальної організації освіти регіону у контексті сучасних реформ.

Подані зауваження не зменшують загальної цінності одержаних наукових результатів представлених до захисту дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Синюри-Ростун Надії Романівни за змістом, структурою, новизною отриманих розробок і рекомендацій відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Обрану тему дослідження розкрито в повній мірі. Виконано поставлену мету та задачу. Тема дисертаційної роботи повністю відповідає спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка.

Автореферат містить основні результати дисертаційної роботи, що заслуговують особливої уваги вчених і фахівців. Положення автореферату є такими ж, як у самій дисертації. Автореферат не містить інформації, яка є відсутньою у роботі.

Виходячи з актуальності даного дисертаційного дослідження, наявності нових наукових результатів, відповідності існуючим вимогам до кандидатських дисертацій (пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.)), робимо наступний висновок:

Дисертаційна робота на тему «Територіальна організація дошкільної та шкільної освіти регіону в умовах сучасних реформ» відповідає паспорту обраної спеціальності, а автор, Синюри-Ростун Надії Романівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка.

Офіційний опонент

доктор економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії,
менеджменту і адміністрування
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

АНТОХОВ А. А.

Підпис _____ засвідчую:

Підпис *Антохов А. А.* засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
"21" 06 2008 р.

